

Bredegade 18 i Aalborg - en udgravning under tag

AF CHRISTIAN GRAABACH-KLINGE

I løbet af sommeren og efteråret 2007 har ejendommen på Bredegade 18 i Aalborg gennemgået en større "ansigtsløftning". Det store renoveringsprojekt har også berørt de middelalderlige kulturlag, der i denne del af byen har en tykkelse på over to meter. Halvanden meter af disse lag skulle fjernes for give plads til en forbedret fundering og derved undgå yderligere sætninger i det 150 år gamle hus, hvorfor museets middelalderarkæologiske afdeling fik mulighed for at udgrave de berørte kulturlag. Udgravningen blev udført i oktober og november under noget vanskelige forhold. De forudgående jordarbejder med at sikre huset mod sammenstyrtning havde omrodet mere end to tredjedele af kulturlagene, hvilket kun efterlod et puslespil af mindre felter til den arkæologiske undersøgelse. Udgravningen blev finansieret af

Puslespillet af felter ligger spredt og udgør kun 32 % af undersøgelsesområdet, hvilket gør det svært at tolke sporene.

John Nørgaard Erhvervsjendomme A/S og Kulturarvsstyrelsen, og museet vil gerne takke John Nørgaard for et glimrende samarbejde. De yngste kulturlag består af karakteristiske gulvlag af sten, tegl, sand, kalk eller ler, mellem dem mørke horisonter af forskelligt ophobet skidt og smuds. I 1300-tallet ændrer lagene karakter, de markante gulvlag

ophører, og i stedet ophobes der tykke organiske lag, hovedsageligt bestående af dyregødning og husholdningsaffald. Disse organiske lag har meget gode bevaringsforhold for træ- og læderfund. Fund som ellers normalt ikke overlever 500 år i jorden. Kulturlagene fra tiden før 1300 blev ikke forstyrret af byggeriet, og de ligger derfor endnu under huset, godt beskyttet af dets nye betongulv.

Et bindingsværkshus fra den tidlige renæssance

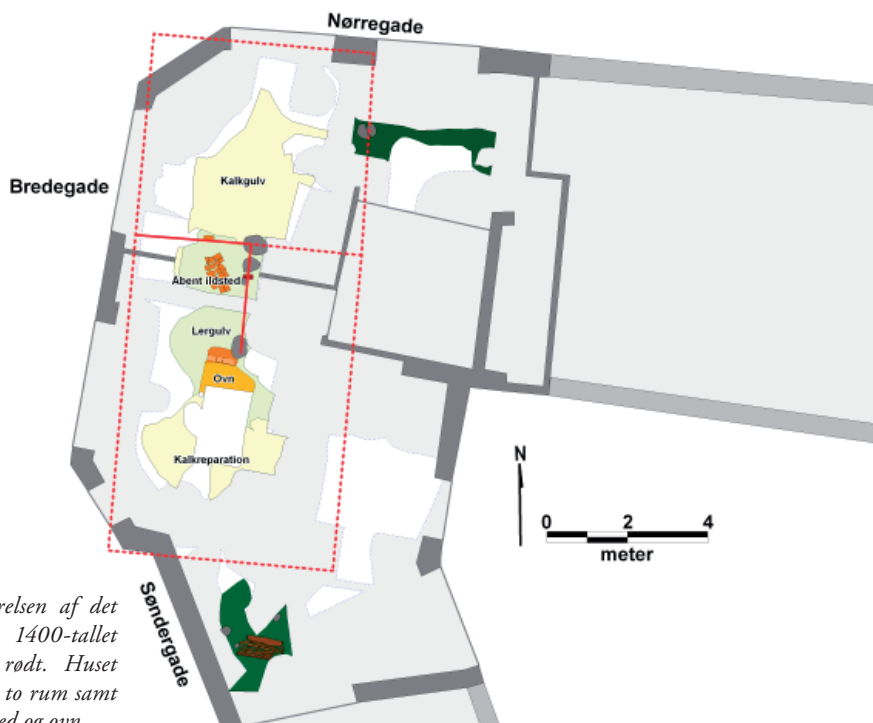
De yngste undersøgte gulvlag stammer fra et hus bygget i 1500-tallet, og der kan udskilles to rum i huset: Mod nordvest lå et rum med et gulv belagt med teglsten og natursten, gulvet kunne i puslespillet af udgravningsfelter følges over 7x4 meter orienteret øst-vest. Flere steder var gulvet udbedret med et tykt lerlag, velsagtens fordi de anvendte teglsten var dårlige genbrugssten, der hurtigt smuldrede. Mod syd bliver teglgulvet tydeligt afgrænset af en stenrække. Naborummet mod syd har ligget i en ret vinkel ud fra teglgulvet og har haft et lergulv på op til 15 cm's tykkelse. Rummet har kunnet opvarmes med både en ovn og et åbent ildsted, som lå umiddelbart ved siden af hinanden. I smudslagene over gulvet blev en del karakteristiske grå, potteformede keramikovnkakler fundet, og det må derfor være en kakkellovn, der har stået i rummet. I 1500-tallet blev kakkellovne med pottekakler meget almindelige blandt Aalborgs borgere.

Huset har været et bindingsværkshus - en hustype, der dominerede Aalborg fra i hvert fald renæssancen og langt op i 1800-tallet, hvor nye huse i teglsten blev opført til afløsning af de gamle bindingsværkshuse.

Omridset af husene nævnt i brandtaksationen fra 1761 markeret med rødt. Husene passer godt sammen med de udgravede gulvlag.

Kigger man i 1700-tallets brandtaksationer, ses det, at grunden i 1761 var bebygget med bindingsværkshuse; to af dem er i denne sammenhæng interessante. Ud mod Nørregade stod et 12 fag langt forhus, svarende til omkring 18 meter, og vesten udi gaarden stod et baghus på 5 fag, hvilket svarer til omkring 8 meter. Mange af husene i 1700-tallet var 200 år gamle, og beskrivelsen passer fint overens med udstrækningen af de udgravede gulvlag. Forhuset ud mod Nørregade har således haft teglgulv i sin vestlige del, mens ovn og ildsted har været placeret i det korte baghus mod vest i gården. Så trods de meget sparsomme rester er det muligt med relativ stor sandsynlighed at rekonstruere huset, der har stået på grunden i 1500-tallet.

Forslag til størrelsen af det ældre hus fra 1400-tallet markeret med rødt. Huset har haft mindst to rum samt både åbent ildsted og ovn.

Ravperlen er 18 mm lang og har en diameter på 15mm.

Senmiddelalderens gavlhus

Huset, der fra midten af 1400-tallet stod på grunden, har på mange måder mindet om det yngre hus. Også dette hus har haft en ovn og endda på samme sted som det efterfølgende hus. I alt tre ovne overlejerede hinanden på samme sted, og de to ældste skal henføres til 1400-tallet. Kontinuiteten i ovnens placering må betyde, at huset fra 1500-tallet må have fællestræk med det ældre hus. Gulvenes udstrækning er igen her til hjælp: Det nordøstligste og det sydligste felt har ingen gulvlag, og huset kan derfor ikke strække sig ud i de felter. Det efterlader kun plads til et omkring 12 meter langt hus med gavlen ud til Nørregade, en meget almindelig måde at placere sit hus på i 1400-tallet. Der har været mindst to rum i huset: Ud mod gaden et rum med et solidt gulv af fast stampet læsket kalk og bagtil et dobbelt så stort rum

De opmålte husrester fra 1300-tallet med mulige vægforløb markeret i rødt.

med ovnen midt i og et åbent teglbelagt ildsted foran. Gulvet her har været stampet ler, udbedret af flere omgange med læsket kalk.

Fundene fra dette hus er for det meste almindelige potteskår fra dagligdagens husholdning. Enkelte skår af rhinsk stentøj fortæller om den import fra Tyskland, som var så almindelig i senmiddelalderens Aalborg. I det sydligste felt var en skibsplanke blevet genbrugt som gangbræt, hvilket vidner om, at den trafikerede Limfjord i middelalderen kun lå godt 100 meter fra Bredegade. Et lille sjovt fund, der blev gjort umiddelbart under husets kalkgulv, er en smukt udformet perle perfekt udskåret af en klump rav; et smykke, som er tabt under opførelsen af huset, sikkert til ejerens store ærgrelse.

Stalde og mindre træhuse fra 1300-tallet

Jo længere tilbage i tid vi gravede os på grunden, jo sværere blev det at stykke historien sammen. Det er anlæggene fra 1300-tallet et godt eksempel på. Nu fandtes der ikke længere markante gulvlag, men i stedet de tykke organiske lag, og bebyggelsen blev svær at erkende i puslespillet af felter. Byggeskikken er anderledes end i 1400- og 1500-tallet, husene er typisk opført med jordgravede stolper eller over et fodtømmer lagt direkte på jorden. Et sjældent indblik i tidens huse blev det dog til, idet et stykke af en væg var væltet og efterfølgende dækket af lagene. Væggen var derved blevet bevaret. Fragmentet afslørede, at mindst et af husene på grunden har haft vægge af pileflet beklasket på begge sider med kalkholdigt ler i en tykkelse på op til 15 cm.

Tallerkenen er drejet ud af asketræ og næsten intakt. Diameter 24 cm.

To hushjørner kan identificeres ud fra forløb af fodtømmer, men tynde lerlag og rækker af pæle antyder, at yderligere to huse har ligget på grunden i 1300-tallet. Flere naturvidenskabelige prøver, udtaget nøje udvalgte steder fra lagene, kan muligvis afklare, hvad der har ligget under tag, og hvad der ikke har. Sikkert er det dog, at der på grunden har ligget en mere spredt bebyggelse i 1300-tallet end i senere århundreder. Ud mod Nørregade, der var en del af Aalborgs hovedstrøg, har der været stalde, hvilket et over 30 cm kompakt lag af kolort og halm vidner om.

Hvad denne periode ikke byder på af bebyggelsesrester, byder den til gengæld på i spændende fund. I staldområdet ud mod Nørregade har et barn tabt sin sko. Den lille sko er trods det, at den kun er en størrelse 21, fint syet og næsten intakt bevaret, endda var snøbåndet stadig bundet. I umiddelbar nærhed af skoen har måske det samme barn tabt en lille læderpung. Pungen var lukket, og i den lå et kort stykke snor. Andre sko og skorester i voksenstørrelser blev også fundet i lagene, men ingen så intakte som barneskoen.

En tallerken drejet af et stykke asketræ fundet sydligst i udgravningen vidner om tidens bordtøj. Trægenstande endte i middelalderen ofte på ildstedet, når de var udtjente, men denne tallerken har overlevet mellem stenene i en brolægning.

Afslutning

Puslespillet blev trods manglende brikker samlet og fortæller om grundens historie gennem 200 år fra 1300-tallet til 1500-tallet. En periode, hvori grunden går fra at ligge i den østligste udkant af Aalborg, hvor man kunne holde kvæg ud til hovedgaden, til i renæssancen at ligge på byens hovedstrøg og bebygget med et stort solidt bindingsværkshus. Det hus, der for 150 år siden måtte vige pladsen for det nu nyrenoverede hus for enden af Bredegade. Men historien er ikke fortalt færdig, for gemt under husets betongulve ligger der stadig kulturlag gemt. Det vil være op til arkæologer langt ude i fremtiden at udgrave dem og fortælle om grundens historie fra Aalborgs tidligste tid.

Den lille barnesko er størrelse 21, og har passet til et barn på ca. 2 år.